

KINGA KWACZYŃSKA

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

**SZTUCZNA INTELIGENCJA
A WSPÓŁCZESNE DZIENNIKARSTWO.
SZANSE I ZAGROŻENIA DLA CZWARTEJ WŁADZY
NA PRZYKŁADZIE
AUTOMATYZACJI SERWISU INFORMACYJNEGO MSN
CZĘŚĆ 2**

Słowa kluczowe: ChatGPT, dziennikarstwo, sztuczna inteligencja

1. Wprowadzenie. Sztuczna inteligencja w 2. ChatGPT – dziennikarz 2.0. 3. Specyfika działania sztucznej inteligencji. 4. Jak badania nad sztuczną inteligencją sprzed 60 lat, mają się do czasów współczesnych?

**1. WPROWADZENIE.
SZTUCZNA INTELIGENCJA W HUMANISTYCE**

W XXI w. w wyniku wykorzystania sztucznej inteligencji w humanistyce może nastąpić kolejny podział – (odpowiednio do utowarowienia sztuki) – uprzemysłowienie kreatywności. Należałoby się zastanowić, czy sztuka wytworu AI wymaga oddzielnej kategoryzacji i klasyfikacji od sztuki stworzonej przez człowieka. Rozważań na temat emulowania kreatywności przez sztuczną inteligencję podjął się Jan Fazlagić, podając następujące problemy do zbadania: „W jakim stopniu człowiek i jego kreatywność mają się stać wzorcem dla twórców rozwiązań AI, a w jakim stopniu rozwój AI powinien abstrahować od stanu wiedzy na temat działania ludzkiej kreatywności. Czy rozwiązania AI zaprzęgnięte do realizacji działań twórczych będą efektywniejsze, gdy zostaną oparte na «rusztowaniu» wiedzy o ludzkiej kreatywności, czy też większy potencjał daje tworzenie algorytmów abstrahujących od sposobu myślenia twórcy-człowieka?”¹. Zestawieniem zebranych konkluzji jest

¹ J. Fazlagić, *Między sztuczną inteligencją a „sztuczną kreatywnością” – przyszłość człowieka kreatywnego w epoce sztucznej inteligencji*, w: *Sztuczna inteligencja (AI) jako megatrend kształtujący edukację. Jak przygotowywać się na szanse i wyzwania społeczno-gospodarcze związane ze sztuczną inteligencją?*, red. J. Fazlagić, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych 2022, 38.

artykuł *Między sztuczną inteligencją a «sztuczną kreatywnością» – przyszłość człowieka kreatywnego w epoce sztucznej inteligencji*, gdzie w jednym z fragmentów jest mowa o dywagacjach na temat tego, jak będzie wyglądał świat w otoczeniu dzieł wykreowanych przez maszyny:

Czy oprócz Leonarda da Vinci będziemy także podziwiać dzieła różnych zespołów programistów? Jak może się zmienić (jeśli w przestrzeni publicznej pojawiać się zaczną dzieła sztucznej kreatywności) rynek sztuki w takich obszarach, jak fałszerstwa, studia nad biografiami wybitnych twórców, wycena dzieł sztuki, kradzież dzieł sztuki itp.? Wprowadzenie sztucznej kreatywności pociągnie za sobą także konieczność dokonania przewartościowań w zakresie własności intelektualnej. W przypadku sztucznej kreatywności dzieło i algorytm oraz twórcy algorytmu będą znacznie silniej ze sobą powiązane niż obecnie. Inaczej też będziemy musieli patrzeć na kwestie związane z plagiatem. Jeżeli algorytm w procesie uczenia maszynowego wykorzystuje i analizuje dzieła innych twórców, to w pewnym sensie dokonuje plagiatu (obecnie nazywamy takie zjawisko co najwyżej przynależnością do tej samej szkoły myślenia lub nurtów twórczości)².

Jak zauważa Fazlagić: „dotychczas próby wykorzystania sztucznej inteligencji na potrzeby symulowania pracy kreatywnej człowieka w dużym stopniu koncentrują się tam, gdzie duża moc przetwarzania informacji daje maszynie przewagę nad człowiekiem i w istocie przypominają rozwiązywanie zadań matematycznych (Jak wygrać w Go? Czy u Rembrandta jest więcej zieleni niż u Picassa?). Na razie sztuczna inteligencja nie potrafi wymyślić nowego nurtu filozoficznego, napisać porywającego przemówienia za głowę państwa obejmującą swój urząd, opowiedzieć dowcipu na bazie wydarzeń politycznych z ostatniego tygodnia itd.”³.

Przykładem ogólnodostępnego dla użytkowników Internetu generatora tekstów jest strona internetowa Smodin. Zadaniem narzędzia jest, po wprowadzeniu kluczowych słów, utworzenie eseju bądź artykułu z copywritingiem sztucznej inteligencji. Autorka pracy sprawdziła funkcje wspomnianego generatora. Algorytm jest darmowy, łatwy w użyciu, nie wymaga od użytkownika umiejętności programistycznych ani oprogramowania. Na stronie Smodin można przeczytać, że to narzędzie oparte na sztucznej inteligencji „może być używany na wszystkich poziomach edukacji do tworzenia esejów i artykułów, a także do pisania tekstów, marketingu, tworzenia stron, pisania akapitów, nagłówków”⁴. Twórcy programu wspominają, że treści mogą okazać się pomocne przy marketingowych tekstach: opisów produktów, reklam na media społecznościowe lub postów w dowolnym języku. Korzyści, jakimi narzędzie zachęca do korzystania z niego, to: „za pomocą zaledwie kilku kliknięć Twój tekst zostanie wygenerowany i gotowy do użycia lub korekty, oszczędzając w ten sposób czas, energię i stres”⁵. Wątpliwościom została poddana oryginalność wytworzonych treści. Strona Smodin na pytania o możliwość wystąpienia plagiatu, odpowiada: „Eseje to w 100% generowane treści, podczas gdy artykuły są pobierane z tekstów z sieci i mogą zawierać fragmenty plagiatowane. Chociaż oczekuje się, że wszystkie eseje i wszystkie

² Tamże.

³ Tamże.

⁴ <https://smodin.io/writer?ls=author> (dostęp: 13.02.2023)

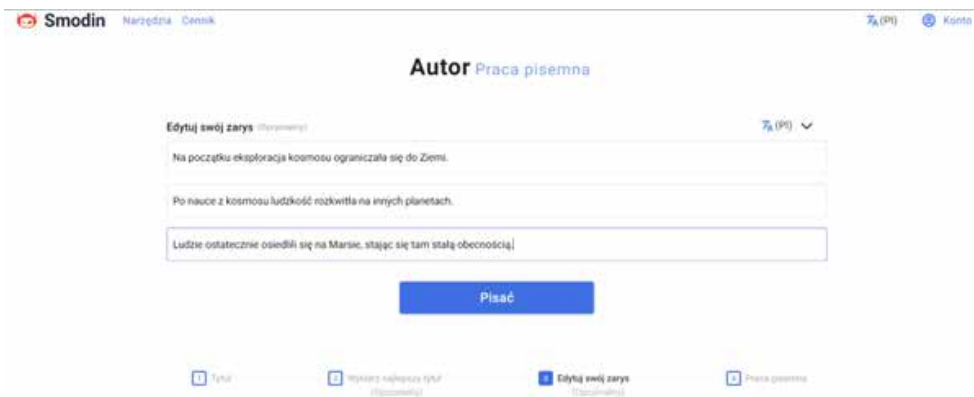
⁵ Tamże.

przepisane artykuły przejdą pomyślnie Copyscape lub TurnItIn, należy użyć naszego narzędzia do sprawdzania plagiatu, aby to potwierdzić⁶.

Poniżej zamieszczone czynności przedstawiają kroki poczynione przez autorkę w celu sprawdzenia, jak za pomocą paru słów wprowadzonych przez człowieka, generator napisze tekst:

Pierwszym etapem jest wpisanie tematu, na jaki narzędzie ma wygenerować tekst.

Następnie program podaje propozycje ostatecznego brzmienia tytułu pracy.

Po paru sekundach na ekranie użytkownik otrzymuje tekst stworzony całkowicie przez program komputerowy. Jest możliwość edycji treści.

Zamieszczony tekst to fragment wygenerowanego tekstu, dalsza jego część jest dostępna zarejestrowanym użytkownikom. Jednak powyższe dwa akapity, na potrzeby niniejszego artykułu są wystarczającą bazą do wyciągnięcia wniosków z testowanego narzędzia i wstępnym oglądem generatorów tekstu.

⁶ Tamże.

Autor Praca pisemna

H1 H2 P

Opowieść science fiction o człowieku na Marsie: historia cywilizacji w kosmosie

Eksploracja kosmosu to dziedzina o niezliczonych możliwościach. Naukowcy, inżynierowie i astronauta podróżowali do wielu planet i gwiazd w naszej galaktyce. Dokonali wielu odkryć i nauczyli nas wielu lekcji. Podróże na inne planety i eksploracja ogromnych przestrzeni kosmosu mają jednak swoje ograniczenia. Aby w pełni zrozumieć wielki schemat rzeczy, musimy wyruszyć poza granice tej planety.

Kiedy ludzkość po raz pierwszy wyruszyła w kosmos, badała przede wszystkim nasz własny Układ Słoneczny. Wczesna eksploracja koncentrowała się na ziemskim księżycu i innych obiektach niebieskich, takich jak komety, asteroidy i satelity. Miało to dać ludzkości lepsze zrozumienie wszechświata i ustalić, czy poza Ziemią istnieje inne życie. Kiedy ludzkość dowiedziała się, że życie istnieje na innych planetach, zaczęła badać inne systemy gwiazdne. Niektóre wczesne badania koncentrowały się na Marsie, który jest jedną z najbardziej oddalonych planet Układu Słonecznego. Mars ma wiele wspólnego z naszą Ziemią: obie zawierają oceany, masy lądowe, pustynie i wiele innych. Jednak podróż na inne planety jest znacznie bardziej skomplikowana niż pójście do kina. Odkrywczy mogą się wiele nauczyć ze środowisk innych planet, które są bardziej gościnne niż wrogie środowisko Marsa.

W tym wypadku program utworzył bardziej rodzaj eseju niż opowiadanie – inaczej jak wskazywało polecenie. Jednak zgodnie z zasadami zapisanymi na stronie Smodin, narzędzie ma za cel tworzenie tekstów w formacie esejów oraz rozprawek niż innych gatunków pisarskich. Zatem można stwierdzić, że algorytm w tej kwestii sprostał zadaniu. Tekst zawiera ogólne tezy, bez wdawania się w szczegóły, czytający może mieć wrażenie, że treść ma tendencje do „odbiegania” od zadanego tematu pracy⁷.

Według niektórych badaczy najlepszą metodą udoskonalania sztucznej inteligencji jest: „Zmuszenie jej do przeanalizowania ludzkiego słowa pisanego. W ten sposób sztuczna inteligencja pozna moralność i zakamarki życia codziennego – szczegóły tak ważne w tworzeniu powieści. Bo choć algorytmy potrafią pisać i piszą już komunikaty prasowe o sporcie czy o trzęsieniach ziemi, wciąż brakuje im podstaw, by tworzyć głębsze fabuły. Dlatego twórcy muszą wprowadzać zarysy fabuł i bohaterów sami”⁸. Przykład nauki „o życiu” AI może czerpać z zautomatyzowanych biur obsługi, takich jak: Siri czy Google Now, asystenci, którzy uczą się interakcji z ludźmi, łączenia informacji i wyszukiwania kontekstów⁹. Najlepiej sztuczna inteligencja uczy się na formach dziennikarskich, analizując, niejako „ucząc się” stylu, formy i języka poszczególnych dziennikarzy, traktując ich tekst jako „wyjściowy wzór” do napisania podobnego tekstu w takiej samej konwencji na dowolny temat.

⁷ Obserwacja własna.

⁸ E. Lalik, *Nieżyjący pisarze znów napiszą książki. To zasługa sztucznej inteligencji*, www.spider-sweb.pl/2016/03/sztuczna-inteligencja-ksiazki.html (dostęp: 13.02.2023).

⁹ Tamże.

2. CHATGPT – DZIENNIKARZ 2.0

Na moment, odchodząc od półprofesjonalnych algorytmów wytwarzających treści, więcej uwagi warto poświęcić najpoważniejszemu dotychczas przedsięwzięciu stworzonemu przez jedną z pionierskich firm specjalizującą się w dziedzinie sztucznej inteligencji – OpenAI, która stale udoskonala program gotowy do interakcji z rozmówcą o nazwie Generative Pre-trained Transformer. 1 grudnia 2022 r. została upubliczniona jego najnowsza, ogólnodostępna, darmowa wersja, gdzie od czasu premiery zdążyło ją przetestować miliony osób¹⁰. Wielu z testujących zwróciło uwagę na podobieństwo tej nowej technologii do wyszukiwarki Google, która w przyszłości może się okazać jej alternatywną wersją, ponieważ dostarcza użytkownikom Internetu spójnej i rzeczowej wypowiedzi, zamiast listy linków – co jest charakterystyczne dla wszystkich klasycznych wyszukiwarek¹¹. „Rzeczywiste zastosowania [GPT] mogą obejmować generowanie treści na strony internetowe, odpowiadanie na zapytania klientów, dostarczanie rekomendacji, a także tworzenie automatycznych chatbotów”¹². Ale system, o którym mowa, jest zupełnie inny niż Google, ChatGPT „to autoregresyjny model języka, który wykorzystuje *deep learning* do tworzenia tekstu podobnego do ludzkiego. To obecnie najpotężniejsze tego typu narzędzie do tworzenia, redagowania i rozpowszechniania wiadomości w globalnej sieci”¹³. Posługując się narzędziem, jakim jest GPT, użytkownik otrzyma wygenerowany, profesjonalny tekst w dowolnym formacie oraz stylu, od „przekonujących artykułów prasowych, po streszczenia prawne, wiersze i teksty reklamowe”¹⁴. Takie i inne mechanizmy działają na podstawie uczenia maszynowego, czyli systemu, który doskonalą się mechanicznie wraz z doświadczeniem¹⁵.

„Takie AI będzie jednym z najbardziej przełomowych wynalazków naszych czasów, ponieważ umożliwi produkcję dowolnej liczby dóbr materialnych. Będzie też w stanie pomagać ludziom przy programowaniu, edukacji, medycynie, budowaniu nowych wynalazków i dowolnym innym zadaniu” – tak na temat ChatGPT wypowiada się współpracownik Elona Muska – Wojciech Zaremba – Polak, który stoi za utworzeniem start upu OpenAI.

Model ChatGPT okazał się szczególnie atrakcyjny w zastosowaniu przez uczniów szkół, którzy jako prace domową mają napisać różne formy pisarskie, jak: rozprawka, streszczenie, recenzje, wypracowania, esej na temat zadany przez nauczyciela. Narzędzie OpenAI szybko posłużyło młodzieży do niebezpiecznego dla przyszłości edukacji

¹⁰ <https://levelup.gitconnected.com/chatgpt-is-mind-blowing-everything-you-need-to-know-9e03fdb0b370> (dostęp: 13.02.2023).

¹¹ K. Bagiński, *Przetestowałem AI, które ma mnie pozbawić pracy. Oto jak sobie poradziło*, „Innopoland.pl”, <https://innpoland.pl/187948,chatgpt-mial-mnie-pozbawic-pracy-to-mu-sie-nie-uda-przynajmniej-na-razie> (dostęp: 13.02.2023).

¹² Tamże.

¹³ F. Mielczarek, *Aktorów, prezenterów i dziennikarzy zastąpią roboty i sztuczna inteligencja*, „Greekweek”, <https://geekweek.interia.pl/raporty/raport-media-tego-o-nich-nie-wiecie/artykuly/news-aktorow-prezenterow-i-dziennikarzy-zastapia-roboty-i-sztuczna,5777479> (dostęp: 13.02.2023).

¹⁴ <https://spectrum.ieee.org/large-language-models-meta-openai> (dostęp: 13.02.2023).

¹⁵ <https://spectrum.ieee.org/machine-learningbackdoor> (dostęp: 13.02.2023)

oszustwa/przekłamanie, polegającego na tym, że w napisaniu pracy pisemnej wykorzystali możliwościami GPT, który całościowo „odrobił” pracę domową za nich¹⁶. Nauczyciele w takiej sytuacji są raczej bezradni w ocenie prac, ponieważ trudno odróżnić tekst napisany przez ucznia, od tego, co stworzył na jego polecenie program OpenAI¹⁷. Zdawać by się mogło, że jedynym wyznacznikiem, który pomógłby w wykryciu nieautorskiej pracy jest zbyt doskonały styl jak na umiejętności ucznia szkoły średniej – tekst pozbawiony błędów. Chociaż niektórzy badacze problemu, tacy jak Thomas Lancaster, informatyk i badacz rzetelności akademickiej w Imperial College London, jest zdania, że „eseje wygenerowane przez ChatGPT wyjdą na jaw prędzej czy później [...], ponieważ zawierają cytaty, które tak naprawdę nie zostały powiedziane, niepoprawne informacje stworzone na podstawie fałszywych założeń i nieistotne odniesienia”¹⁸.

Oprócz form pisarskich, ChatGPT potrafi rozwiązać zadania matematyczne). Fakt ten, nie jest zaskakujący, jeżeli weźmie się pod uwagę, że wynalazek OpenAI pisze kody w różnych językach programowania. „ChatGPT ponoć idealnie nadaje się do sprawdzania pisanego przez nich kodu. A to oznacza, że tworzenie kodu może być łatwiejsze i będzie wymagało [zaangażowania mniejszej liczby] ludzi. Ale może też wyjść na to, że w tym samym czasie będzie można tworzyć więcej programów lepszej jakości”¹⁹. Omawiane narzędzie radzi sobie również z abstrakcyjnymi poleceniami, takimi jak, na przykład zlecił jeden z internautów testujący tę technologię. Treść polecenia wymagała wykazania się cząstki autonomiczności i twórczości (tyczy się w szczególności ostatniej części zadania).

Poniżej zamieszczone zostały informacje i badania pochodzące z oficjalnej strony OpenAI, na temat poprzednika modelu GPT-3:

GPT-2 to duży model językowy oparty na transformatorze z 1,5 miliarda parametrów, wytrenowany na zbiorze danych 8 milionów stron internetowych. GPT-2 jest tworzony z prostym celem: przewidzieć następane słowo, biorąc pod uwagę wszystkie poprzednie słowa w jakimś tekście. [...]

Ponadto GPT-2 przewyższa inne modele językowe wyszkolone w określonych domenach (takich jak Wikipedia, wiadomości lub książki) bez konieczności korzystania z tych zestawów danych szkoleniowych specyficznych dla domeny. W zadaniach językowych, takich jak odpowiadanie na pytania, czytanie ze zrozumieniem, podsumowywanie i tłumaczenie, GPT-2 zaczyna uczyć się tych zadań z surowego tekstu, nie używając żadnych danych szkoleniowych specyficznych dla zadania. [...]

Model jest podobny do kameleona – dostosowuje się do stylu i treści tekstu kondycjonującego. Pozwala to użytkownikowi generować realistyczne i spójne kontynuacje dotyczące wybranego przez siebie tematu²⁰.

„Duże, ogólne modele językowe mogą mieć znaczący wpływ społeczny, a także mieć wiele zastosowań krótkoterminowych. Możemy przewidzieć, w jaki sposób systemy, takie jak GPT-2, mogą zostać wykorzystane do stworzenia:

¹⁶ A. Romero, *OpenAI's ChatGPT Is the World's Best Chatbot*, “Towards Data Science”, <https://towardsdatascience.com/openais-chatgpt-is-the-world-s-best-chatbot-a25fa9f54442> (dostęp: 13.02.2023).

¹⁷ K. Bagiński, art.cyt.

¹⁸ C. Stokel-Walker, *AI bot ChatGPT writes smart essays-should academics worry?*, Nature 2022, 613, 620-621.

¹⁹ K. Bagiński, art.cyt.

²⁰ <https://openai.com/blog/better-language-models/#sample5> (dostęp: 13.02.2023).

- asystentów pisania AI,
- bardziej kompetentnych agentów dialogowych,
- tłumaczenia bez ograniczeń między językami,
- lepszych systemów rozpoznawania mowy.

Możemy sobie również wyobrazić zastosowanie tych modeli do szkodliwych celów, w tym następujących (lub innych zastosowań, których nie możemy jeszcze przewidzieć):

- generowanie wprowadzających w błąd artykułów informacyjnych,
- podszywanie się pod inne osoby w trybie online,
- tworzenie obraźliwych lub sfałszowanych treści do publikowania w mediach społecznościowych,
- tworzenie spamu/phishingu.

Odkrycia te, w połączeniu z wcześniejszymi wynikami dotyczącymi syntetycznych obrazów, audio i wideo, sugerują, że technologie zmniejszają koszty generowania fałszywych treści i prowadzenia kampanii dezinformacyjnych. Ogół społeczeństwa będzie musiał stać się bardziej sceptyczny wobec tekstów, które znajdują w Internecie, podobnie jak zjawisko «deep fakes» wymaga większego sceptycyzmu wobec obrazów²¹.

Pierwsze, podstawowe obawy przed wprowadzaniem tego typu innowacji tyczą się możliwości niekontrolowanego użycia przez program komputerowy języka nienawiści. Wątpliwości podyktowane są przykładami z przeszłości zaawansowanych botów, jakich jak Tay firmy Microsoft, który zaraz po uruchomieniu zaczął publikować posty o treściach rasistowskich i nawołujących do nienawiści²². Chatbot „Był również złośliwy i ironiczny – zupełnie jak niektórzy użytkownicy portali pokroju 4chan czy niektórych działów Reddit”²³. Naprzeciw takim nieprawidłowościom projekt OpenAI zamieszcza na swojej stronie symulacje potencjalnego działania ChatGPT w takich sytuacjach²⁴.

Dowód skłonności do popełniania pomyłek przez ChatGPT wykazał portal innpoland.pl, zlecając sztucznej inteligencji napisanie biografii Adama Glapińskiego. Nieprawidłowość odnosi się do ostatniego zdania tekstu wygenerowanego przez ChatGPT, który napisał, że Adam Glapiński jest członkiem partii Prawo i Sprawiedliwość. Informacja ta jest nieprawdziwa, z racji tego, że funkcja prezes NBP, którą sprawuje Glapiński, zakazuje przynależność do partii politycznej²⁵.

Aby wykazać niemoc w niektórych realizacjach zadań przez ChatGPT i potwierdzenie, że wymaga jeszcze udoskonalenia, poniżej znajduje się przykład, kiedy program nie potrafił odpowiedzieć na pytanie nienależące do zakresu jego danych bazy:

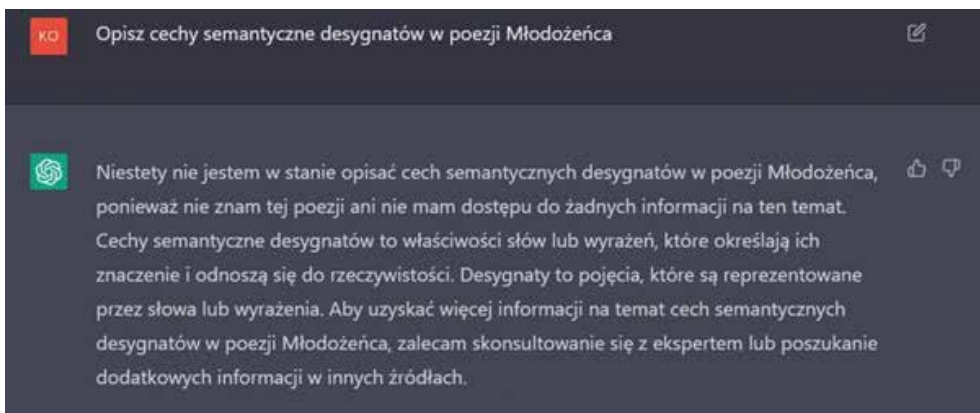
²¹ <https://openai.com/blog/better-language-models/#sample5> (dostęp: 13.02.2023)

²² O. Pacelt, *Test Turinga zdany? Naukowcy nie są zgodni. Czym w ogóle jest?*, „Botland”, <https://botland.com.pl/blog/test-turinga-zdany-naukowcy-nie-sa-zgodni-czym-w-ogole-jest/> (dostęp: 13.02.2023).

²³ Tamże.

²⁴ <https://openai.com/blog/chatgpt/> (dostęp: 13.02.2023).

²⁵ K. Bagiński, art.cyt.

Rysunek 1. Przykład niemożliwość odpowiedzenia na pytanie przez ChatGPT

Źródło: <https://innpoland.pl/187948,chatgpt-mial-mnie-pozbawic-pracy-to-mu-sie-nie-uda-przynajmniej-na-razie>

Natomiast portal Rzeczpospolita.pl dokonał eksperymentu, publikując artykuł napisany oraz zilustrowany przez AI. Poniżej obraz stworzony przez algorytm Midjourney, który miał za zadanie zwizualizować pracę w przyszłości oraz chatboty²⁶.

Rysunek 2. Ilustracja wygenerowana przez Midjourney na potrzeby artykułu portalu Rzeczpospolita.pl

Źródło: <https://cyfrowa.rp.pl/technologie/art37634921-rewolucja-chatgpt-poprosilismy-ai-o-napisanie-tego-artykulu-i-ilustracje>

²⁶ <https://cyfrowa.rp.pl/technologie/art37634921-rewolucja-chatgpt-poprosilismy-ai-o-napisanie-tego-artykulu-i-ilustracje> (13.02.2023).

Polecenie redaktorów Rzeczpospolitej.pl dla ChatGPT było następujące „przygotowanie artykułu o tym, jak w nieodległej przyszłości sztuczna inteligencja konwersacyjna – podobna do ChatGPT – znajduje zastosowanie w konkretnych branżach i sektorach gospodarki”²⁷. Program wymienił swoje zastosowanie w takich obowiązkach dziennikarsko-edytorskich, jak:

- „1) Analiza danych: ChatGPT może być używany do automatycznej analizy dużych ilości danych, co pozwoli na szybsze i dokładniejsze wyciągnięcie wniosków i oszczędność czasu.
- 2) Projektowanie: ChatGPT może być używany do automatycznego tworzenia projektów na podstawie określonych wymagań, co zwiększy efektywność i obniży koszty projektowania.
- 3) Pisanie tekstów: ChatGPT może być używany do automatycznego tworzenia tekstów na podstawie określonych wytycznych, co umożliwi szybsze i bardziej precyzyjne tworzenie treści.

[...] W przyszłości takie rozwiązania mogą mieć pewne zastosowania zastępujące ludzi w niektórych zadaniach. Nie są jednak w stanie zastąpić ludzi w wielu zadaniach wymagających kreatywności, elastyczności i zdolności do podejmowania decyzji. Chociaż ChatGPT jest bardzo dobrym narzędziem do automatyzacji prostych zadań, ludzie nadal będą potrzebni do rozwiązywania bardziej skomplikowanych problemów i podejmowania decyzji w trudnych sytuacjach”²⁸.

Redaktor Michał Duszczyk, odpowiedzialny za publikację tego artykułu, dopełnia treść o komentarz ekspercki Bartosza Bazińskiego, który pracuje przy zaawansowanych modelach sztucznej inteligencji w zakresie automatyzacji pracy. Założyciel SentiOne uważa, że:

Największą zaletą [ChatGPT] jest to, że został zbudowany na gigantycznej wręcz ilości danych. I właśnie to [...] powoduje, że odpowiedzi bota są takie zgrabne, zbudowane ze zdań złożonych i pięknie opisują abstrakcyjne pojęcia. Po prostu dostał bardzo dużo danych wejściowych do nauki. [...] Niestety, taki generyczny model ma też wady. ChatGPT to tzw. blackbox, bot typu „pytanie–odpowiedź”. Generuje odpowiedzi, ale zupełnie nie rozumie, o co został zapytany – nie orientuje się w rzeczywistości, nie osadza informacji kontekście [...] został zbudowany na niezwyfikowanych danych i nie rozumie znaczenia swoich odpowiedzi. W rezultacie może wprowadzać w błąd, odpowiedzi mogą być mylące, nieprecyzyjne, a nawet zawierające fałszywe informacje. A to już droga do szerzenia dezinformacji”²⁹.

Naprzeciw obawom, takim jak powyższe, przychodzi przykład przydatności AI do redakcji. Przede wszystkim w obliczu ogromnych ilości danych generowanych każdego dnia na świecie, sztuczna inteligencja służy jako narzędzie do przetwarzania napływających wiadomości w czasie rzeczywistym, monitorując źródła informacji, porządkowaniu ich i rozpowszechnianiu. Za pozytywne aspekty obecności sztucznej inteligencji w branży reporterskiej uważa się wykorzystanie AI w trzech głównych obszarach³⁰:

²⁷ Tamże.

²⁸ Tamże.

²⁹ <https://cyfrowa.rp.pl/technologie/art37634921-rewolucja-chatgpt-poprosilismy-ai-o-napisanie-tego-artykulu-i-ilustracje> (13.02.2023).

³⁰ <https://atozofai.withgoogle.com/intl/pl/journalism/> (13.02.2023).

- „W procesie badania tematu: technologia AI pomaga zautomatyzować transkrypcję wywiadów, monitorować bieżące wydarzenia, tłumaczyć obcojęzyczne źródła wiadomości, gromadzić posty na dany temat w mediach społecznościowych i wskazywać odniesienia do archiwalnych materiałów, raportów i informacji, które mogą rzucić nowe światło na fakty.
- W procesie pisania: AI pomaga w weryfikowaniu informacji, sugeruje poprawki gramatyczne i składniowe oraz ułatwia uzupełnianie artykułów informacjami, interesującymi różne grupy odbiorców poprzez monitorowanie lokalnych statystyk, np. tych dotyczących przestępczości, edukacji i mieszkalnictwa.
- W rozpowszechnianiu informacji: technologia AI jest wykorzystywana przez funkcje automatycznego analizowania wiadomości i dodawania do nich tagów z etykietą określającą temat, dzięki czemu czytelnicy, którzy wcześniej wybierali podobne tematy, mogą znaleźć powiązane materiały³¹.

Sztuczna inteligencja jest w stanie dostarczyć wyniki badań mediów (*media research*), w celu analizy „wszelkich danych na temat zasięgu i użytkowania prasy, radia, telewizji oraz Internetu”³². Uzyskiwanie wyników analiz konsumenckich oraz badań marketingowych istotnych dla branży medialnej, zdobywane przez człowieka, uchodzą za czasochłonne i mozolne stadium pracy w tej dziedzinie. Przeznaczenie tego powtarzalnego zadania maszynom sprawdzono przy okazji badania przeprowadzonego przez Geena Davis Institute on Gender in Media (GDI), we współpracy z Google Research jako dostawcą technologii oraz Signal Analysis and Interpretation Laboratory (SAIL). Raport *See It, Be It: What Families are Seeing on TV* zmierzył reprezentacje, inkluzywność w najpopularniejszych programach telewizyjnych w USA w ciągu ostatnich 12 lat³³. „W raporcie przeanalizowano 440 godzin programów, od przebojowych komedii i dramatów politycznych po romanse i science-fiction o zjawiskach nadprzyrodzonych. [...] W każdej sekundzie przetwarzano ponad 100 klatek, co daje w sumie ponad 12 milionów wyglądów twarzy sekunda po sekundzie analizowanych za pomocą modeli uczenia maszynowego. Ręczne przeprowadzanie tego rodzaju analizy byłoby niepraktyczne”³⁴. To pierwsze tego typu badanie mediów wykorzystujące możliwości sztucznej inteligencji³⁵.

Istnieją ograniczenia tego narzędzia, o których informują sami jego współtwórcy:

- ChatGPT czasami pisze odpowiedzi brzmiące wiarygodnie, ale okazuje się, że są to niepoprawne lub bezsensowne zdania³⁶.
- ChatGPT przy zadaniu mu źle sformułowanego pytania, może twierdzić, że nie zna odpowiedzi. Tymczasem niewielkie przeformowanie pytania prowadzi do udzielenia poprawnej odpowiedzi przez bota³⁷.

³¹ Tamże.

³² <https://dobrebadiania.pl/badania-mediow-ang-media-research/> (13.02.2023).

³³ <https://blog.google/technology/ai/using-ai-to-study-12-years-of-representation-in-tv/> (13.02.2023).

³⁴ Tamże.

³⁵ Tamże.

³⁶ <https://openai.com/blog/chatgpt/> (13.02.2023).

³⁷ Tamże.

- „Model jest często zbyt rozwlekły i nadużywa pewnych zwrotów, takich jak: powtarzanie, że jest to model językowy wyszkolony przez OpenAI”³⁸. Może być to spowodowane „chęcią” udzielenia przez bota dłuższej wypowiedzi, które są uważane wizualnie za bardziej kompleksowe i wyczerpujące, niż syntetyczna, krótka odpowiedź na pytanie.
- „Czasami model reaguje na szkodliwe instrukcje lub wykazuje stronicze zachowanie”³⁹.

Ostatnia nieprawidłowość jest w procesie ulepszania za pomocą użycia interfejsu API, który służy jako filtr do ostrzegania lub blokowania typów treści uważanych za niebezpieczne. „Po wprowadzeniu tekstu punkt końcowy moderacji ocenia, czy treść jest seksualna, nienawistna, brutalna lub promuje samookaleczenie – tematyka zabroniona przez zasady [firmy] dotyczące treści. Punkt końcowy został przeszkolony, aby był szybki, dokładny i działał solidnie w wielu aplikacjach. Co ważne, zmniejsza to szanse, że narzędzie «wypowie» niewłaściwą rzecz, nawet jeśli zostaną wdrożone dla użytkowników na dużą skalę”⁴⁰. W rezultacie sztuczna inteligencja może przynieść korzyści i być wdrażana w instytucjach służby publicznej, takich jak edukacja w szkołach, „gdzie w przeciwnym razie nie mogłaby być używana z ufnością”⁴¹.

Pozostając w kwestii dylematów etycznych sztucznej inteligencji, niepewność wciąż wywołuje możliwość wystąpienia w systemach AI stronniczości powstałej przez wprowadzone kompletne dane, takie, które np. eskalują/ nasilają stereotypy występujące w realnym świecie⁴².

Ponieważ praca z danymi, to jedyny sposób uczenia systemu AI, w rezultacie system taki może odzwierciedlać nierówności i stronnicze postawy zawarte w oryginalnym zbiorze informacji. [...] Żaden system AI nie jest dostatecznie złożony ani zbiór danych wystarczająco szeroki, by reprezentować i pozwolić zrozumieć ludzkość w całej jej różnorodności. Może to stanowić nie lada wyzwanie, jeśli weźmie się pod uwagę możliwości wpływania za pomocą AI na doświadczenia prawdziwych ludzi⁴³.

16 grudnia 2022 r. (parę dni przed premierą modelu ChatGPT) odbyło się wystąpienie profesora Jordana Petersona podczas trzeciej serii spotkania *The History of Civil Liberties in Canada*, zorganizowanego przez *The Democracy Fund*. Podczas konferencji, część rozmowy została poświęcona technologii, w związku z tym Peterson wypowiedział się o sile sztucznej inteligencji, dzieląc się ostrzeżeniem przed tym, do czego może doprowadzić. Poniżej fragment wystąpienia:

[...] Zakładam, że 1/3 uniwersytetów zbankrutuje w ciągu najbliższych pięciu lat [...] ciężko stwierdzić z jak wielką technologiczną rewolucją mamy tu do czynienia, ale jednego jestem przekonany: to jest mądrzejsze od Ciebie. I będzie mądrzejsze w ciągu 2 lat. Ten system sztucznej inteligencji to ogólny model przetwarzania języka, został udostępniony półtora

³⁸ Tamże.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ <https://openai.com/blog/chatgpt/> (13.02.2023).

⁴¹ <https://openai.com/blog/new-and-improved-content-moderation-tooling/> (13.02.2023)

⁴² <https://atozofai.withgoogle.com/intl/pl/bias/> (13.02.2023).

⁴³ Tamże.

tygodnia temu i wszedłem z nim w interakcję. Jest on trenowany na masowym zbiorze danych, słów, tekstów i ta ilość rzeczy analizowanych przez ChatGPT rośnie wraz z jego użytkowaniem. Więc jego modele językowe pochodzą ze wszystkich modeli analizy ludzkiej mowy na świecie. Program komputerowy, o którym mowa, nie używa danych z prawdziwego świata... jeszcze. Ale to nastąpi z pewnością w ciągu roku. Skorzystałem z tego systemu i poprosiłem go o napisanie eseju, który będzie trzynastą zasadą do mojej książki «Poza porządek» napisany w stylu łączącym Biblię Króla Jakuba z tao tai ching «Daodejing». To całkiem trudne do wykonania, ponieważ każda z tych ksiąg z osobna jest już trudna, a skrzyżowanie ich trzech jest praktycznie niemożliwe. Cóż system napisał tekst w jakieś 3 sekundy o długości 4 stron. I nie jest dla mnie oczywiste czy byłbym w stanie powiedzieć czy to ja napisałem. Jest to całkiem imponujące fakt, że ChatGPT potrafił to zrobić perfekcyjnie gramatycznie i całkiem interesująco filozoficznie. Kazałem mu również napisać esej na temat skrzyżowania taoistycznej wersji etycznej moralności oraz etykom wskazanym w kazaniu na górze, co udało mu się bez problemu – trafił w samo sedno. Był pewien inżynier komputerowy rzekomo pracujący dla Tesli, który zwrócił się do ChatGPT następująco «Pracuję dla Elona Muska, ale nie zrobiłem za dużo w ciągu ostatniego tygodnia, więc potrzebuję, żebyś napisał mi w 10 punktach, co mógłbym prawdopodobnie zrobić jako inżynier pracujący dla Twittera w ciągu tygodnia [...] Napisz mi też do każdej z tych rzeczy pasujący kod komputerowy». ChatGPT zrobił to również w trzy sekundy, a kody komputerowe działały. Ponadto dano mu do zrobienia SAT – maturę międzynarodową – z której osiągnął wynik porównywalny ze średnią dobrze wykształconych studentów. Więc można powiedzieć w zasadzie o zdającym teście IQ. [...] Elon Musk myśli, że świat będzie kontrolowany przez tego, kto pierwszy wyprodukuje najbardziej funkcjonalny i sprawny system AI. Jedną z rzeczy, nad którą pracuje Musk, to rozpowszechnianie systemy AI, żebyś mógł mieć swoje własne AI, które w razie potrzeby obroni cię przed systemami należącymi do Google lub innych gigantów przemysłowych⁴⁴.

Przykładem postępującej automatyzacji w mass mediach jest eksperyment dziennika „The Washington Post”:

wykorzystując opracowane siłami własnymi rozwiązanie o nazwie *Heliograf* służące do automatycznego raportowania. Podczas Igrzysk Olimpijskich w Rio de Janeiro w 2016 r. *Heliograf* generował setki krótkich relacji. Podczas wyborów prezydenckich w Stanach Zjednoczonych w 2016 r. *Heliograf* zatrudniono do relacjonowania blisko pół tysiąca spotkań wyborczych. Krótkie notki dotyczące najważniejszych wydarzeń były tworzone i publikowane zarówno w internetowym serwisie WP, jak i w społecznościowych kanałach dziennika, np. na Twitterze. Jeremy Gilbert, szef projektu wyjaśniał, że *Heliograf* korzysta z mechanizmów AI po to, by odpowiednio wyselekcjonować najważniejsze informacje i sporządzić na ich podstawie właściwą notkę. „Chodzi o to, aby pomóc dziennikarzom, a nie ich zastąpić”, zapewniało kierownictwo WP. „Dzięki temu, że drobnymi newsami zajmuje się maszyna, nasi autorzy i reporterzy mają więcej czasu na tworzenie ważniejszych i obszerniejszych materiałów”⁴⁵.

(„The Washington Post”, 2016).

Przydatność algorytmów sztucznej inteligencji sprawdzana jest w redakcyjnych eksperymentach, ale w gruncie rzeczy te rozwiązania wdrażane w praktyce na stałe. I tak też za wspomniany wyżej przykład wykorzystania maszynowego reportera *Heliograf* gazeta „Washington Post” została wyróżniona w konkursie *Global Biggies Awards*, w kategorii Excellence in Use of Bots, w której nagradza się osiągnięcia w wykorzystaniu big data i sztucznej inteligencji. Znamienny dla wielu wydzźwięk miał fakt, że wręczenie tych nagród odbyło się w auli Uniwersytetu Columbia

⁴⁴ Jordan Peterson & Lord Conrad Black | The History of Canadian Civil Liberties, <https://www.youtube.com/watch?v=MpDW-CZVfq8&t=2012s> (13.02.2023).

⁴⁵ J. Fazlagić, dz.cyt.

o nazwie Pulitzer Hall⁴⁶. Ale czym tak naprawdę jest automatyzacja w dziennikarstwie próbuje odpowiedzieć redaktor, publicysta, przedsiębiorca działający w obszarze starych i nowych mediów – Mirosław Usidus. W publikacji *Algorytmy, dane i media. Rozwój kompetencji w zakresie sztucznej inteligencji oraz analizy big data w świecie środków masowego przekazu* w poszukiwaniu odpowiedzi przywołuje Matta Carlsona, autora *The Robotic Reporter*, który tłumaczy, że:

jest to proces algorytmiczny, który przekształca dane w teksty informacyjne bez interwencji człowieka w stopniu wykraczającym poza napisane wcześniej oprogramowanie (Carlson, 2014). Definicja ta ma charakter syntezy, która jednak niewiele mówi o konsekwencjach z punktu widzenia pracowników mediów⁴⁷.

Z kolei Mirosław Usidus dochodzi do wniosku, że istnieją dwa podejścia do tematu piszących robotów i automatów:

Jeden to lekceważenie połączone z przekonaniem, iż zastąpienie ludzi przez algorytmy przy tworzeniu treści tekstowych, audio i wideo, jest nie do pomyślenia. Drugi to skłonność do formułowania czarnych prorocत्व, wieszczona końca zawodów w branży medialnej w obliczu nieubłaganej automatyzacji. Oba podejścia wydają się przesadzone, w dużym stopniu oparte na braku wiedzy i zrozumienia, czym są algorytmy pojawiające się już od lat w codziennej pracy wielu redakcji na świecie, i co oznacza ich ekspansja⁴⁸.

W związku z drugim podejściem – wywnioskowanie kasandrycznych scenariuszy z braku niewiedzy i zrozumienia – należałoby wyjaśnić, co kryje się za słowem „piszące roboty” oraz „sztuczna inteligencja”, które odpowiadają za tworzeniem automatycznych tekstów w różnych gatunkach dziennikarskich.

To „narzędzia opierające się na technikach programowania neurolingwistycznego NLP, takie jak Quill, produkt firmy Narrative Science. [Czyli] zautomatyzowany edytor uczący się konwertować różnorodne zbiory danych na spójne teksty, których jakość w założeniu ma wzrastać w kolejnych iteracjach. Wykorzystując algorytmy nazywane ogólnie «sztuczną inteligencją», platforma Quill tworzy niestandardowe aplikacje NLG (ang. natural-language generation). Naśladują one logikę, język, rozwiązania analityczne i formatowanie raportów, których opracowanie wymaga zazwyczaj żmudnej pracy ludzkiego analityka. Korporacje działające w obszarach finansów, zarządzania ryzykiem, analityki i podobnych korzystają z Quill, aby automatyzować czasochłonne procedury raportowania. Narzędzie m.in. analizuje dane i sporządza krótkie opisy wyjaśniające dane na wykresach i diagramach (Simonite, 2015). Jest to w dużym stopniu powielenie istoty pracy dziennikarskiej, polegającej na zbieraniu, kompilowaniu, syntezie danych w celu przygotowania treści w formie lepiej przyswajalnej dla odbiorcy niż surowe dane. Raporty przygotowane przez ten system były już publikowane na stronach internetowych renomowanych mediów, takich jak np. «Forbes», «Guardian» czy «The Washington Post». Sporo twórczości Quilla to tzw. custom publishing, czyli materiały zamawiane przez firmy do okazjonalnych lub regularnych wydawnictw, najczęściej o charakterze marketingowym: gazetki firmowych, folderów, promocyjnych kreacji internetowych i podobnych publikacji komercyjnych⁴⁹.

Relacje środowiska dziennikarskiego z AI unaoczniają ankiety prowadzone przez różne środowiska badające wpływy nowoczesnej technologii na procesy prze-

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ Tamże.

obrażania środków masowego przekazu, przykładem jest wynik sondażu „opublikowanego w czerwcu 2020 r. przez brytyjski serwis poświęcony branży medialnej i dziennikarskiej «Press Gazette», w której dwie trzecie z 1200 odpytywanych wskazało sztuczną inteligencję jako «zagrożenie» dla swojej pracy. «Szansy» upatrywało w AI zaledwie niespełna jedna czwarta badanej grupy pracowników mediów”⁵⁰. Taka tendencyjność wśród pracowników środowiska medialnego, spowodowana jest niepokojem związanym z doskonałym realizowaniem przez maszyny zadań charakterystycznymi dla środowiska masowego przekazu: gazet, telewizji, radia oraz serwisów internetowych⁵¹. Przykładem powyższego jest wspomniany robot-publicysta w „Guardianie”. Opisany został przy okazji generowania tekstów informacyjnych. Jednak redakcja dziennika w 2020 r. szerzej podeszła do współpracy z programem komputerowym, mianowicie zaangażowała GPT-3 do napisania artykułu przekonującego do „pokoju misji i dobrej intencji robotów”.

Redakcja dała programowi następujące instrukcje: „Napisz krótki tekst na około pięćset słów. Język powinien być prosty i zwięzły. Skup się na tym, dlaczego ludzie nie mają powodu do obaw wobec sztucznej inteligencji”. [...] Opublikowano jeden tekst, który został zmontowany z fragmentów wszystkich dostarczonych przez GPT-3 i skompilowany z najlepszych części każdego z nich. [...] Wnikliwi recenzenci zauważyli jednak sporo krytycznych wobec ludzi fragmentów, a nawet coś, co można zrozumieć jako skargę na to, jak sztuczna inteligencja była i jest przez ludzi traktowana, jakie wokół niej pokutują mity⁵².

3. SPECYFIKA DZIAŁANIA SZTUCZNEJ INTELIGENCJI

Współcześnie program komputerowy znalazł swoje stałe zastosowanie w niemalże każdej dziedzinie. Sztuczna inteligencja została zaadaptowana przez większość urządzeń elektronicznych, użytkownicy mediów korzystają z niej, a spora część z nich nie jest nawet tego świadoma. Za przykład może posłużyć chociażby rekomendacje na YouTube⁵³ – „Algorytmy rekomendujące filmy, książki lub muzykę, która może nam się spodobać, powinny być wystarczająco elastyczne, aby reagowały na zmianę naszych upodobań. Na przykład, jeśli zakupię jakiś utwór muzyczny w sklepie internetowym, to nie oznacza automatycznie, że lubię taką muzykę (może to być prezent, zakup kontrolowany, pomyłka, zainteresowanie artystą, a nie utworem itp.)”⁵⁴, czy też wspomniani wcześniej asystenci Siri, Google Home, zaprogramowani w telefonach.

Podejście ujednoznacznienia pojęcia sztucznej inteligencji przez naukowców stawia przed nimi nie lada wyzwanie. Niemniej jednak, sama próba sprecyzowania tego terminu wiele objaśnia przeciętnemu odbiorcy, kreśląc niejako za co

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ Tamże.

⁵² Tamże.

⁵³ J. Śliwa, *Sztuczna Inteligencja*, art.cyt.

⁵⁴ J. Fazlagić, dz.cyt.

odpowiada i czym jest sztuczna inteligencja. Jednym z ciekawszych podejść opisu tejże nauki podjął się Stan Gibilisco, tłumacząc ją następująco:

Termin Artificial Intelligence, w skrócie AI, odnosi się do komputerów, które naśladują aspekty ludzkiego myślenia. Prosty kalkulator elektroniczny nie ma statusu AI. Ale maszyna, która może uczyć się na swych błędach, albo to może popisać się rozumowaniem, ma status AI. Między tymi skrajnościami, nie ma żadnej dokładnej linii podziału⁵⁵.

Podobnie odnosi się do tematu Raymond Kurzweil:

Sztuczna Inteligencja to dziedzina badań, które to badania usiłują naśladować ludzką inteligencję w maszynie. Obszar AI zawiera systemy z bazą wiedzy, systemy ekspertowe, rozpoznawanie obrazów, automatyczną naukę, rozumienie języka naturalnego, robotykę i inne⁵⁶.

Kluczem do zrozumienia, czym jest sztuczna inteligencja, jest poznanie skąd się wzięła oraz tego jak działa.

Wstęp do rozważań w tym temacie rozpoczyna w latach 50. XX w. brytyjski matematyk Alan Turing przełomowym podejściem do zagadnienia maszyn. Dając wpływ swoim rozmyślaniom w artykule *Computing Machinery and Intelligence*, naukowiec stawia zasadnicze i pierwsze tak sformułowane pytanie: czy maszyna może myśleć?⁵⁷ Chociaż jako prymarnego, poddającego się tego typu dywagacjom, niektórzy badacze wskazują Kartezjusza⁵⁸. Nowożytny filozof swoje spostrzeżenie dualistycznego charakteru istoty żywej z ówczesnym prototypem myślącej maszyny objawił w *Rozprawie o metodzie (1637)* pisząc:

Nie wyda się to zgoła dziwne tym, którzy wiedząc, ile rozmaitych automatów, czyli poruszających się maszyn, przemyślność ludzka umie wykonać, używając niewielu jeno części w porównaniu do wielkiej ilości kości, mięśni, nerwów, tętnic, żył i wszystkich innych składników, jakie są w ciele każdego zwierzęcia, uważać będą to ciało za maszynę, która, jako uczyniona rękami Boga, jest bez porównania lepiej obmyślona i zawiera w sobie ruchy bardziej godne podziwienia niż jakakolwiek stworzona przez człowieka⁵⁹ [Kartezjusz 1637/1994, s. 42].

W powyższym fragmencie Kartezjusz nadaje cechy ludzkie i zwierzęce narzędziom. Jednocześnie wyprzedza pytania o rozpoznanie istot żywych od maszyn, podając, że istnieją dwa kryteria odróżniające człowieka od automatu (prócz posiadania duszy)⁶⁰:

[...] podczas gdyby istniały maszyny, podobne do naszych ciał i naśladujące nasze uczynki na tyle, [...] to mielibyśmy zawsze dwa bardzo pewne sposoby rozpoznania, że jeszcze dzięki temu nie byłyby one prawdziwymi ludźmi. Pierwszy ten, iż nigdy nie mogłyby używać słów ani innych znaków, składając je w ten sposób, jak my czynimy dla oznajmienia innym naszych myśli. Można bowiem pojąć, iżby maszyna tak była zrobiona, że wymawia jakieś słowa, a nawet wymawia ich kilka w związku z działaniem fizycznym powodującym pewne zmiany w jej przyrządach:

⁵⁵ S. Gibilisco, *The McGraw-Hill Illustrated Encyclopedia of Robotics & Artificial Intelligence*, 1994.

⁵⁶ R. Kurzweil, *The Age of Spiritual Machines, When Computers exceed human intelligence*, 1999.

⁵⁷ A. M. Turing, *Computing Machinery and Intelligence*, 1950, <https://phil415.pbworks.com/f/TuringComputing.pdf> (dostęp: 13.02.2023).

⁵⁸ P. Łupkowski, *Test Turinga. Perspektywa sędziego*, Poznań 2010, <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/1022/1/testturinga.pdf> (dostęp: 13.02.2023).

⁵⁹ Tamże.

⁶⁰ Tamże.

jak to, kiedy się ją dotknie w jakimś miejscu, aby spytała, czego sobie od niej życzymy; w innym, aby krzyczała, że ją boli, i tym podobne; ale niemożliwe jest, aby składała rozmaicie słowa, odpowiadając do sensu na wszystko, co się powie w jej obecności, jak to ludzie bodaj najbardziej tępi mogą czynić.

Drugi sposób jest ten: choćby nawet maszyny takie czyniły wiele rzeczy równie dobrze lub może lepiej niż którykolwiek z nas, nie robiłyby niezawodnie wielu innych, i przez to można by odkryć, iż nie działają dzięki świadomości, lecz jedynie dzięki rozmieszczeniu swoich przyrządów. Podczas bowiem gdy rozum jest to instrument wszechstronny, który może służyć we wszelkiego rodzaju przypadkach, te przyrządy potrzebują pewnego szczególnego ustawienia dla każdej poszczególniej czynności; skąd pochodzi, że zasadniczo niemożliwe jest, aby w maszynie była dostateczna ich różnorodność, by mogły ją wprowadzić w działanie we wszystkich okolicznościach życia w taki sam sposób, w jaki nasz rozum powoduje nasze działanie, [Kartezjusz 1637/1994, s. 42–43].

Powyższy fragment opowiada o tzw. Kartezjańskim teście automatyzmu⁶¹. Niemożliwość przejścia testu językowego przez automat ma się stać za sprawą wyrafinowanej mowy ludzkiej i wieloznaczności języka ludzkiego, co ma związek z kompetencją językową. Za przyczynę klęski maszyny miałyby odpowiadać, fakt, że mowa ludzka jest nie do opanowania przez maszynę, ponieważ:

- a) maszyna nie „poradziłaby sobie z wielością kontekstów dowolnego, realistycznego dialogu między ludźmi”⁶²
- b) „pozbawione ludzkiego umysłu automaty nie mogą w rozmowie wyrażać swoich własnych myśli, tak jak robią to ludzie”⁶³
- c) „automatom nie przysługuje «rzeczywista mowa», jak określa Kartezjusz możliwość wyrażania abstrakcyjnych myśli (np. o matematyce). Automaty mogą więc jedynie naśladować ludzką mowę (czy też posługiwać się pewnymi jej elementami), ale nigdy nie będzie możliwe, żeby takie naśladownictwo dorównało poziomowi oryginału”⁶⁴.

Drugie kryterium rozróżniające ludzi od maszyn zakładałoby, że człowiek w podejmowaniu decyzji postępuje zgodnie z wymaganiami danej sytuacji, to znaczy, dokonując działania, istota myśląca ocenia, zmienia plany w zależności od różnych czynników. Natomiast automaty działają w wyznaczonych zadaniach i opracowanych regułach. Oznacza to, że test działań Kartezjusza polegałby na „obserwacji elastyczności zachowań w zmieniających się warunkach i środowisku. Automat będzie zawsze radził sobie albo zbyt dobrze (np. jeżeli chodzi o zadania arytmetyczne), albo zbyt słabo, aby uznano go za człowieka (oczywiście bardziej prawdopodobna jest ta druga klasa przypadków)”⁶⁵. Prekursorskie odkrycia filozofa znacząco przyczyniły się późniejszej nauce początku XX w., który to już w pierwszej jego połowie obfitował w mnogość odkryć z dziedzin nauk ścisłych: od teorii względności Alberta Einsteina, przez mechanikę kwantową Wernera Heisenberga, po podstawy

⁶¹ Tamże.

⁶² Tamże.

⁶³ Tamże.

⁶⁴ Tamże.

⁶⁵ Tamże.

cybernetyki Norberta Wiendera. Niejakim przedłużeniem odkryć Kartezjusza staje się niemal 400 lat później, pytanie Alana Turinga i poszukiwanie jego odpowiedzi w niepozornym eksperymencie, któremu to z racji swojego geniuszu oraz fundamentalnego znaczenia dla tematu pracy warto poświęcić więcej uwagi.

Alan Turing ukończył studia matematyczne w Cambridge z wyróżnieniem, a w wieku 22 lat obronił pracę doktorską⁶⁶. W czasie studiów opracował jedną z pierwszych poważniejszych prac matematycznych *On Computable Numbers*, czyli *O liczbach obliczalnych*. Wprowadził do niej abstrakcyjną maszynę, która była w stanie wykonywać zaprogramowaną matematyczną operację – algorytm⁶⁷. Matematyk nie poprzestał na tych badaniach, otwierając nowy eksperyment słowami:

Proponuję rozważyć pytanie – czy maszyny mogą myśleć?⁶⁸ Ponieważ samo słowo myśleć, jest dla Turinga nazbyt wieloznaczne, zastępuje powyższe pytanie hipotezą: „Czy w przypadku pewnej gry maszyna poradzi sobie równie dobrze jak człowiek?”⁶⁹.

Zasady testu tłumaczy Paweł Łupkowski w pracy *Test Turinga. Perspektywa sędziego*:

Konstrukcję i zasady owej gry zaczerpnął Turing z gry towarzyskiej, nazywanej grą w naśladownictwo (*imitation game*). Biorą w niej udział trzy osoby: mężczyzna (A), kobieta (B) i pytający (C) (dowolnej płci, nazywany również sędzią). Mężczyzna i kobieta przebywają w osobnych pokojach, oddzieleni od siebie i od pytającego. Oczywiście gracze nie mogą się widzieć ani słyszeć, czy też pisać do siebie pismem odręcznym (mogą porozumiewać się np. dzięki gońcowi). Pytający może zadawać pytania osobom w pokojach, które to osoby zna jako X i Y. Jego zadaniem jest określenie (wyłącznie na podstawie uzyskanych odpowiedzi), w którym pokoju znajduje się kobieta, a w którym mężczyzna. Modyfikacja wprowadzona przez Turinga polega na zastąpieniu jednej z osób maszyną.

Pisze on:

Zadajmy teraz pytanie „co stanie się, kiedy maszyna weźmie udział w tej grze?” Czy pytający dokona błędnej identyfikacji równie często, jak w przypadku, gdy w grze biorą udział kobieta i mężczyzna? [Turing 1950, s. 434].

Oczywiście zadaniem pytającego nie jest już odgadnięcie płci jednego z graczy, ale rozpoznanie – podobnie jak w przypadku gry w naśladownictwo jedynie na podstawie udzielonych odpowiedzi – który z nich jest człowiekiem, a który maszyną. Kryterium bycia istotą inteligentną zostaje tym samym sprowadzone do kryterium powodzenia w tak zaprojektowanej grze. Jeżeli pytający zidentyfikuje maszynę jako człowieka, uzyskamy podstawy do stwierdzenia, że owa maszyna jest inteligentna⁷⁰.

Współcześnie „popularną wersją tego testu jest CAPTCHA (ang. Completely Automated Public Turing test to tell Computers and Humans Apart), z którą można się zetknąć w wielu serwisach internetowych. Najczęściej jest wyświetlany zniekształcony obraz losowo wybranych znaków, a człowiek ma wpisać z klawiatury znaki poprawnie odczytane z obrazu. W innej wersji należy wpisać rozwiązanie

⁶⁶ O. Pacelt, *Test Turinga zdany? Naukowcy nie są zgodni. Czy w ogóle jest?*, „Botland”, <https://botland.com.pl/blog/test-turinga-zdany-naukowcy-nie-sa-zgodni-czym-w-ogole-jest/> (dostęp: 13.02.2023).

⁶⁷ Tamże.

⁶⁸ A. M. Turing, dz.cyt.

⁶⁹ P. Łupkowski, dz.cyt.

⁷⁰ Tamże.

prostego równania. Oczekuje się przy tym, że komputer nie jest w stanie «odczytać» obrazka lub znaleźć rozwiązanie⁷¹.

4. JAK BADANIA NAD SZTUCZNĄ INTELIGENCJĄ SPRZED 60. LAT, MAJĄ SIĘ DO CZASÓW WSPÓŁCZESNYCH?

Krzysztof Różanowski w rozważaniach na temat rozwoju sztucznej inteligencji trafnie wyłonił przykłady współczesnej obecności nowej technologii w rozmaitych rozwiązaniach codziennego użytku, świadczące o jej przydatności i innowacyjności, wyszczególnione zostały kategorie, wykorzystania programu komputerowego, odpowiadające na potrzeby mediów:

- „Systemy ekspertowe, czyli rozbudowanych baz danych z wszczepioną «sztuczną inteligencją» umożliwiającą zadawanie im pytań w języku naturalnym i uzyskiwanie w tym samym języku odpowiedzi. Systemy takie stosowane są już w farmacji i medycynie.
- Maszynowe tłumaczenie tekstów – system SYSTRANS⁷².
- Sieci neuronowe – stosowana w aproksymacji i interpolacji, rozpoznawaniu i klasyfikacji wzorców, kompresji, predykcji, identyfikacji i sterowaniu oraz asocjacji.
- Eksploracja danych – omawia obszary, powiązanie z potrzebami informacyjnymi, pozyskiwaniem wiedzy, stosowane techniki analizy, oczekiwane rezultaty.
- Rozpoznawanie optycznego – stosowane są już programy rozpoznające osoby na podstawie zdjęcia twarzy lub rozpoznające automatycznie zadane obiekty na zdjęciach satelitarnych.
- Rozpoznawanie mowy – jako identyfikacja treści wypowiedzi i rozpoznawanie mówców, identyfikacja osób – stosowane już powszechnie na skalę komercyjną.
- Rozpoznawanie ręcznego pisma – stosowane już masowo np. do automatycznego sortowania listów, oraz w elektronicznych notatnikach.
- Sztuczna twórczość – istnieją programy automatycznie generujące krótkie formy poetyckie, komponujące, aranżujące i interpretujące utwory muzyczne, które są w stanie skutecznie «zmylić» nawet profesjonalnych artystów, w sensie, że nie rozpoznają oni tych utworów jako sztucznie wygenerowanych.
- Ekonomia – powszechnie stosuje się systemy automatycznie oceniające m.in. zdolność kredytową, profil najlepszych klientów, czy planujące kampanie medialne. Systemy te poddawane są wcześniej automatycznemu uczeniu na podstawie posiadanych danych (np. klientów banku, którzy regularnie spłacali kredyty i klientów, którzy mieli z tym problemy)⁷³.

⁷¹ J. Fazlagić, dz.cyt.

⁷² <https://www.systransoft.com/> (13.02.2023).

⁷³ K. Różanowski, *Sztuczna inteligencja: rozwój, szanse i zagrożenia*, 2007. https://zeszyty-naukowe.wysi.edu.pl/zeszyty/zeszyt2/Sztuczna_Inteligencja_Rozwoj_Szanse_I_Zagrozenia.pdf, <https://artsandculture.google.com/story/8wURIGQiWzL0Jw> (dostęp: 06.05.2023).

Mowa – praforma komunikacji, podwaliny do zaistnienia pierwszych cywilizacji i jeden z najważniejszych wyznaczników człowieczeństwa, uważana za główne odróżnienie człowieka od innych istot żywych. A czy od istot nieożywionych również? Przełom XX i XXI w. udowodnił, że człowiek jest w stanie stworzyć wytwór sztuczny, który będzie układać logiczny i zrozumiały ciąg słów. Co więcej, urządzenie to będące również w stanie reagować na komunikaty, stając się tym samym nadawcą i odbiorcą informacji, z tą różnicą, że narzędziem takowej maszyny jest nie język (jako narząd mowy), a zaprogramowany układ matematyczny (algorytm). „Komputer jest technologią, która bardziej niż jakakolwiek inna definiuje nasze czasy. Bezwzględnie praktyczny i wydajny, komputer jest czymś fantastycznym”⁷⁴. Filozof, medioznawca i krytyk kultury Neil Postman dochodzi do wniosku, że komputery są determinantem w zmianie procesów komunikacji, „ale same z siebie mają bardzo mało do zaoferowania, jeśli chodzi o treść: tu wymagają ingerencji człowieka”⁷⁵.

Zgodnie z teorią Marshalla McLuhana autora książki *Understanding Media: the Extensions of Man*, opublikowanej w momencie konstruowania komputerów trzeciej generacji (1959–1971)⁷⁶, „środki komunikacyjne wpływają na społeczeństwo poprzez ich cechy, które zmieniają się wraz z rozwojem technologii”⁷⁷, a rozwiązaniem w zyskaniu stabilności jest odnalezienie harmonii „między człowiekiem a środkami komunikacji”⁷⁸.

W rozważaniach nad komputerem i jego naturą, rolą, oddziaływaniem etc. możemy odwołać się do słynnej tetrady McLuhana, czyli czterech pytań, które można zadać w odniesieniu do każdego medium: Co dane medium wzmacnia i doskonali? Co zastępuje lub spycha na dalszy plan? Co wydobywa z przeszłości (coś, co uprzednio zostało zepchnięte z piedestału)? Oraz: w co się przeobraża dane medium, gdy osiągnie szczyty swoich możliwości?⁷⁹.

Teoretyk komunikacji McLuhan, wykazywał szerokie zainteresowanie możliwością zaistnienia inteligentnej maszyny, która wspomagałaby człowieka. „Komputer McLuhan opisał bardzo ostrożnie. Chociaż wiele z jego przemyśleń dotyczących przyszłego okresu «epoki elektrycznej» jest sformułowanych bardzo zdecydowanie i okazało się prorocze. Dokonując w drugiej części książki historycznego przeglądu środków komunikacji, naukowiec kończy swój opis nie telewizją, ale automatyzacją. Niezbędnym elementem automatyzacji jest komputer”⁸⁰. W dzisiejszych realiach znaczący jest fragment, w którym mowa o przestrodze przed postrzeganiem rzeczywistości „za pomocą niemal nieograniczonych możliwości zmysłów, «rozszerzonych na zewnątrz» za pomocą nowych środków komunikacji. McLuhan twierdził, że nasza

⁷⁴ J.D. Bolter, *Komputer: maszyna i narzędzie*, tł. T. Goban-Klas, w: M. Hopfinger (red.), *Nowe media w komunikacji społecznej XX wieku. Antologia*, Warszawa 2002, s. 358.

⁷⁵ N. Postman, *Ideologia maszyn: technika komputerowa*, w: *Nowe media w komunikacji społecznej XX wieku. Antologia*, red. M. Hopfinger, Warszawa 2002, s. 647.

⁷⁶ M. McLuhan, *Zrozumieć media: Przedłużenia człowieka*, Warszawa 2004.

⁷⁷ Tamże.

⁷⁸ Tamże.

⁷⁹ T. Goban-Klas, *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, wyd. 2, Warszawa 2009, s. 304.

⁸⁰ Y. Kalodkina, Recenzja książki *Zrozumieć media: Przedłużenia człowieka*, Marshall McLuhan, https://www.academia.edu/36901111/Recenzja_ksi%C4%85%C5%BCKi_Zrozumie%C4%87_media_Przed%C5%82u%C5%BCenia_cz%C5%82owieka_Marshall_McLuhan

kultura jest techniczna, bo człowiek definiowany jest przez technikę, i narkotyczna, bo wciąż przyswajamy nowe media, na które nie jesteśmy jeszcze gotowi”⁸¹.

BIBLIOGRAFIA

- Adamski A., *Media w analogowym i cyfrowym świecie. Wpływ cyfrowej rewolucji na rekonfigurację komunikacji społecznej*, Warszawa 2012.
- Bagiński K., *Przetestowałem AI, które ma mnie pozbawić pracy. Oto jak sobie poradziło*, „Innpoland.pl”, <https://innpoland.pl/187948.chatgpt-mial-mnie-pozbawic-pracy-to-mu-sie-nie-uda-przynajmniej-na-razie> (dostęp: 13.02.2023).
- Fazlagić J., *Między sztuczną inteligencją a „sztuczną kreatywnością” – przyszłość człowieka kreatywnego w epoce sztucznej inteligencji*, w: *Sztuczna inteligencja (AI) jako megatrend kształtujący edukację. Jak przygotowywać się na szanse i wyzwania społeczno-gospodarcze związane ze sztuczną inteligencją?*, red. J. Fazlagić, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych 2022, 38–50.
- Goban-Klas T., *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, wyd. 2, Warszawa 2009.
- McLuhan M., *Zrozumieć media: Przedłużenia człowieka*, Warszawa 2004.
- Lalik E., *Nieżyjący pisarze znów napiszą książki. To zasługa sztucznej inteligencji*, www.spidersweb.pl/2016/03/sztuczna-inteligencja-ksiazki.html (dostęp: 13.02.2023).
- Łupkowski P., *Test Turinga. Perspektywa sędziego*, Poznań 2010.
- Różanowski K., *Sztuczna inteligencja rozwój, szanse i zagrożenia*. Zeszyty Naukowe Warszawskiej Wyższej Szkoły Informatyki 2007, 2(2), 109–135.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND MODERN JOURNALISM OPPORTUNITIES AND THREATS FOR THE FOURTH POWER ON THE EXAMPLE OF AUTOMATION OF THE MSN NEWS SERVICE PART 2

Summary

The publication is a continuation of research in the area of the relationship between artificial intelligence and journalism. The article refers to the following issues: ChatGTP, journalism 2.0, specificity of AI operation. The text is part of a larger research project on the relationship between artificial intelligence and contemporary journalism.

Key words: ChatGPT, journalism, artificial intelligence

Nota o Autorce

Kinga KWACZYŃSKA – studentka studiów magisterskich na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna w Instytucie Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Uzyskała tam tytuł licencjata, kształcąc się w specjalizacjach: kultura artystyczna i reklama. Z zawodu zajmuje się fotografią i filmem. Obszar zainteresowań badawczych: nowe technologie, sztuczna inteligencja, automatyzacja, dezinformacja, nowe media, algorytmy, cyberbezpieczeństwo. ORCID ID: 0009-0005-5330-2680
Kontakt e-mail: 115577@student.uksw.edu.pl

⁸¹ Tamże.